

נטל"פס"ז א' - ס"ט א'

גמ' - נעשה כמי שהשביח ולבסוף פגם. עי' בתוס' דבארו דעיקר השבח לא הוי עד שירתיחו ויצננו, ועי' מהר"ם דביאר דעיקר השבח הוא היכא דמרתיתן ומצננן ואח"כ נותן את החומץ, אבל היכא דנתן החומץ כשהן צוננין ואח"כ מרתיתן אינו עיקר השבח, והוסיף המהר"ם דאם נתן על החומץ כשהן רותחין אין לו תיקון לעולם, ועי' ט"ז סק"ג דהביא מהפרישה דדיק מהטור, וכתב דהוא תמוה מאוד, ועי' בתוס' ר"י מפרי"ש דביאר דכיון דאין ראויין לאיכלה עד שירתיחו ויתבשלו היטב אינו נידון כמשביח גמור. ועי' בר"ן דס"ד כיון שסוף חומץ זה לפגום כשירתיח הגריסין, נראה אותו כפוגם מתחלתו, קמ"ל דנעשה כתבשיל שהשביח מחמת האיסור ולבסוף נפגם מעצמו דאסור עד שיפסל מלאכול לאדם.

גמ' - לא שיאמרו קדירה זו חסירה מלח וכו' וא"ד אין אומרים קדירה זו חסירה מלח וכו'. עי' רש"י ותוס', ולכאור' רש"י ותוס' אזלי בחד שיטה, אולם עי' בזר זהב [בהג"ה על איסור והיתר] פרק ל"ב דהאריך לבאר דנחלקו רש"י ותוס' האם בעי' שיהא האיסור עצמו נמי פוגם, אלא דאין בכוחו לפגום רק ע"י שיהא נמי חסר מלח, או דילמא דאף כשהאיסור עצמו מוטעם ומשובח, אלא דהקדירה השתא פגומה מחמת חסרון תבלין נמי נידון כפגום לל"ב, דרש"י אזיל כדרך קמא דהא כתב להדי' דטעם האיסור נמי פוגמו עכשיו, וכן דייק מלשון הרשב"א בתוה"ב ורבינו ירוחם, והשו"ע, אולם בדעת התוס' דייק דס"ל כדרך בתרא, והביא דכן משמע בפסקי הרא"ש דכתב דמיירי דנפגמה מצד אחר, וכן דייק מלשון הבה"ג, ע"ש בכל דבריו, ויש לדון בכל הראיות דאין מוכרחות.

עי' בתוס' רי"ד פי' מחודש דמיירי דהקדירה היתה פגומה מחמת דבר אחר, אלא דהשתא הוסיף עליו האיסור עוד סיבה לפגימה, אולם לרש"י ותוס' מיירי דרך ע"י צירוף שניהם הוי נטל"פ.

דעת הרשב"א

א) רש"י ד"ה כל שאינה - ואינה נאכלת לאו דוקא דכיון דפגימתה פורתא קרי לה אינה נאכלת. עי' ברמב"ן וברשב"א ובר"ן וברשב"א בתוה"ב ב"ד ש"א [י"ט א'] דבארו דהמקור לזה מקדירה שאינה ב"י דקרי לה נטל"פ, אעפ"י דעדיין ראוי התבשיל לאכילה, וכן מהא דמבואר בגמ' דקדירה ב"י נמי פגמה פורתא דודאי עדיין הוא ראוי לאכילה, אלא דא"כ קשה הרי מקור ההיתר של נטל"פ נלמד מנבלה, דכל שאין ראוי לגר שרי, והתם מיירי דוקא באינו ראוי לאכילה, ואיך ילפי' מינה לפגם פורתא בתערובות, ובארו הראשונים דמ"מ ילפי' מנבלה, משום דהתם הנידון לאוכלה בפנ"ע, ולכך כל שעדיין היא ראויה לגר אסורה באכילה, אבל איסור תערובות שהולכין בו אחר נתינת טעם, בזה כל דטעמו פוגם את התבשיל קצת מותר, שהרי אינו נו"ט, אלא אדרבא הוא פוגמו.

וצ"ב דאכתי קשה איך ילפינן לה מנבלה, הרי התם הוא דין אחר, דלא חשיב נבלה, משא"כ בטעם פגום דחשיב איסור אלא דלא חשיב טעם, וכן הק' הר"ן.

ועי' בפמ"ג סי' ק"ג משב"ז סק"א וחור"ד סי' ק"ג סק"א דבארו דברי הרשב"א דבאמת עיקר הילפותא מנבילה הוא רק על איסור בעין, דאף היכא דכבר היה אסור, ואח"כ נפגם ואינו ראוי לאכילה שרי, אולם לענין נידון דטע"כ באמת אינו אלא סברא, דקרא דטע"כ מיירי רק בטעם מושבח, ולא בטעם פגום, [וכן ביאר במקור חיים סי' תמ"ב סק"ג], וצ"ע דזה דוחק גדול בלשון הגמ', וכן בגמ' בפסחים מ"ד ב' מבואר להדי' דילפי' לה מנבילה. ועוד הוסיף שם הפמ"ג דיתכן דילפי' כולה מנבילה, דכמו דמצינו חילוק לגבי איסור בעין, ה"ה דאיכא חילוק לגבי דין טע"כ, וצ"ב.

וביד יהודה סי' ק"ג סק"א ביאר דברי הרשב"א, דלעולם עיקר ההיתר של נטל"פ הוא מקרא דנבילה, אלא דלגבי ממשו כ"ז שאינו פגום לגמרי הרי נהנה באכילתו במה שהוא שבע, אבל היכא דהוא רק נידון של טעם כיון דאינו נהנה מהטעם, מודה הרשב"א דלא בעי' רוב היתר, אלא הטעם עצמו נהפך להיתר, דהוי בכלל נבילה שאינה ראוי' לגר, ולפי"ז ביאר דברי הרשב"א דהא דשרי בממשו ע"י ביטול ברוב, אינו כדביאר הפמ"ג והחור"ד דהוא מסברא דלא נאמר דין טע"כ היכא דאינו מושבח, אלא דהטעם עצמו שרי משום דהוא פגום ודמי לנבילה וממילא בטל הממשו ברוב היתר, ועד"ז ביאר בקה"י ע"ז סי' כ"ה.

(ב) ועי' בפמ"ג שם דהק' דאכתי איך מצי למילף לה מסברא, הרי הרשב"א בחולין בסוגיא דטע"כ הביא מהראב"ד דדין טע"כ יסודו משום דטעימתו זוהי הכרתו, [כ"ה דעת הפמ"ג בביאור דברי הראב"ד] וא"כ מה מועיל הא דהטעם פגום, סו"ס הרי ניכר האיסור ע"י הטעם, [ולהראב"ד לשי' לק"מ דהא ס"ל דאה"נ לא שרי אלא בטעם פגום עד שאינו ראוי לאכילה], ותי' הפמ"ג דידעי' מסברא דטעם פגום אינו נידון כניכר אף לבתר החידוש דמשרת, [ודמי להא דלולי קרא דטע"כ לא ידעי' מסברא דחשיב כניכר האיסור מחמת דניכר בטעמו], וצ"ב, וביד יהודה ביאר דלפי שיטתו בביאור דברי הרשב"א א"ש דטעם דמותר מדאו' אינו גורם דיחשב כהוכר האיסור, דדמי לחזותא דליכא דין ניכר בו.

ועי' בחי' הגר"ח פ"י מעה"ק הל' י"ב דהוכיח מזה דההלכה דטכ"ע ל"ה משום דחשוב ניכר האיסור אלא הוי דין מסוים וחלות איסור של טכ"ע, ומכח זה פקע מיני' דין ביטול, וע"כ דנין על הטעם גופא, [וע"ע בחי' הגר"ח פט"ו ממאכ"א ה"א וצ"ב בכוונתו], ודבריו צ"ע דכ"ז שייך רק אם דנין שלא יתבטל מכח הדין דטכ"ע, אבל הרי בטעמו וממשו מבואר להרבה ראשונים דאי"ז בטל אף בלא ההלכה דטכ"ע, והדק"ל. ולכאו' ע"כ מוכח דהא דטעמו וממשו אינו בטל, אי"ז משום דניכר האיסור, אלא משום חשיבותו שטעמו נרגש בתערובת, ולכך כל שאי"ז נו"ט אלא פוגם ה"ז בטל.

(ג) עי' ברשב"א בתוה"ב דסיים דלא שרי נטל"פ אלא בנתערב ברוב היתר, אבל היכא דהוי פלגא ופלגא לא שרי עד שיפגום לגמרי כנבילה, והק' הרשב"א דא"כ איך שרי כלי שאינו ב"י, הא משערינן בכולה, וליכא רוב היתר, ותי' הרשב"א דהיכא דליכא רק טעמו של איסור ולא ממשו שרי אף בליכא רוב היתר, כיון דלא אסרה תורה לטעמו אלא היכא דאית ליה הנאה בטעמו, ונפסק בשו"ע ק"ג ס"ב.

והנה במה דסיים הרשב"א בתוה"ב דלא בעי רוב היתר רק היכא דנתערב ממשו של איסור, אבל בנתערב טעמו לחוד כגון טעם הבלוע שרי אף באיסור מרובה, עי' ברע"א במערכה אות י"ב ובשו"ת ח"א סי' מ"ט וסי' קס"ו דאעפ"י דלדעת הרשב"א הטעם עצמו אסור כל דליכא רוב כנגדו, [וע"ש בסי' קס"ו דביאר דמוכח מהכא דאף למ"ד טע"כ לאו דאו' בעי' לביטול ברוב, אולם בחמד"ש סי' י"ד סק"ט דחה דאף אי נימא דבלא ההלכה דטכ"ע ל"ב ביטול ברוב, מ"מ מכח ההלכה דטכ"ע בעי' ביטול ברוב אף בנטל"פ, דכיון דנטל"פ לא נפסל מלאכול לכלב, לא פקע שם איסור מיני', ורק דלא

חשיב כטעם משובח דלא יתבטל כ"ז שנגש טעמו, אך עכ"פ בעי' ביטול], מ"מ לגבי הטעם לחוד תלינן דמסתמא איכא רוב בהיתר כנגד הבליעה מהאיסור, והביא דכן בארו הפליתי והפמ"ג, והנה כן משמע בלשונו של הרשב"א שם [כ' ב', ורע"א באמת העתיק ללשונו שם], אולם בדברי הרשב"א [י"ט א'] לא משמע הכי, ועי' בתוה"ב הקצר [ט"ו ב'] דכתב להדי' לב' הטעמים, וצ"ב לטעם קמא כמו דהק' רע"א הרי הטעם עצמו אסור, ואיך שרי בליכא רוב היתר כנגדו.

אולם לביאור היד יהודה א"ש דבאמת לדעת הרשב"א הטעם עצמו נמי מותר.

שיטת הר"ן

(א) עי' בר"ן דתי' דכמו דמצינו בנבילה שלא אסרה תורה אלא כשהאוכל נהנה מן האיסור, ואעפ"י דמתחילה יהיה אסור, מ"מ כיון דהשתא אינו נהנה ממנו שרי, ה"נ באיסור שנו"ט בהיתר כיון שההיתר נפגם קצת מן האיסור ואין האוכל נהנה מן האיסור אלא מצטער עליו, שרי אע"פ שחל מתחילה איסור באותו דבר שנתערב בהיתר, וכתב הר"ן דקרוב לומר לפי"ז דבהגדיל האיסור למדתו של היתר אסור, וסיים הר"ן דהרשב"א בתוה"ב סובר דכל שההיתר מרובה מהאיסור ויהיב טעם לפגם שרי, דמצד ממשו הא בטל ברוב, ומצד טעמו הרי הוא פוגם, וכתב הר"ן דאין דעתי נוחה. עכתו"ד, והיינו דלהרשב"א אף בהגדיל האיסור למדתו של היתר שרי.

(ב) ונחלקו האחרונים בביאור דברי הר"ן, דהנה עי' בפמ"ג שם דביאר דהרשב"א והר"ן פליגי אי נטל"פ שרי רק ברוב היתר או לא, וכ"כ בשו"ת רע"א ח"א סי' קס"ו וסי' מ"ט ובמערכה אות י"ב, ועוד בארו הפמ"ג ורע"א דאזלי' לשי' אי איכא התירא דנטל"פ בפסח, דאי הוי מדין ביטול ברוב הרי חמץ אסור במשהו.

אולם נחלקו הפמ"ג ורע"א בביאור סברת הר"ן, דהפמ"ג ביאר דהר"ן סובר דהוא היתר על החפצא דאיסור, דכל דאין הנאה מטעמו איכא היתר על גוף האיסור, ולכך לא בעי' לביטול ברוב היתר, ונתחדש בזה דאעפ"י דהאיסור עצמו ראוי לגר, מ"מ כיון דבגונא זו דתערובת אינו נהנה מן האיסור, חייל היתר על האיסור גופי', כ"ז שהוא במצב של תערובת, נויש להוכיח כן מלשון הר"ן, דאי נימא דכוונת הר"ן רק לגבי איסור טעם, צ"ב מהו שכתב הר"ן דשרי אעפ"י דחל עליו איסור בתחילה, הרי לגבי הנידון על הטעם גופי' אי"צ לזה, וע"כ מוכח דהר"ן בא לבאר דההיתר של נטל"פ אינו רק על הטעם עצמו, [דאדרבא הרי האיסור ניכר בטעמו בתערובת וכק' הפמ"ג], אלא הוא היתר אף על האיסור עצמו].

אולם רע"א בתשו' קס"ו ביאר דהא דבעי' בנבילה שלא תהא ראוייה כלל, משום דאל"כ איכא אחשבי' באכילתו, אבל אה"נ אי ליכא אחשבי' שרי אף באינו פגום לגמרי, ולכך לגבי תערובות דליכא אחשבי' כיון דאין אכילתו מתייחסת לטעם המעורב, אלא לכל התערובות, שרי אף באינו פגום לגמרי, [אולם עי' מ"ב סי' תמ"ב ס"ק כ"א דמבואר דאיכא אחשבי' גם בתערובות חמץ, וצ"ע].

ועי' בשו"ת רע"א ח"א סי' מ"ט דכתב דיש נפק"מ לדינא בין הרשב"א לר"ן, דלפי הרשב"א דבאמת הבליעה עצמה אסורה, אלא דלגבי הנידון דיאסר התבשיל מדין טע"כ, בזה נקטי' דלא נתחדש טע"כ בפגום, ממילא בספק הוי ספיקא דאורי' כיון דהטעם עצמו אסור מדאורי', אבל להר"ן דהוא היתר על גוף האיסור, וממילא אף הטעם עצמו שרי, ממילא בספק נידון כספק דרבנן.

(ג) אולם עי' בחזו"א יו"ד סי' ל' סק"ב דחולק על הפמ"ג ורע"א, דודאי גם הר"ן מודה דבעי' שיהא ההיתר מרובה, אלא דהר"ן ביאר דטעמא דאינו בכלל הדין דטע"כ משום דאינו נהנה, אבל אי ליכא רוב היתר הרי בטל ההיתר באיסור והוי ככולו איסור, ע"ש, וכן מדויק בלשון הגר"א ק"ג ס"ק ד' ה' דהר"ן והרשב"א שוו בזה,

ע"ש, וכן מבואר בלשון הגר"ח פ"י מעה"ק הל' י"ב דהרשב"א והר"ן שוו בהא דהחסרון הוא בדין טע"כ, [ולדברי החזו"א צ"ל בכוונת הר"ן דאם לא התירה תורה אלא בשלא חל איסור ל"ש להתיר נטל"פ, ורק משום שהתירה תורה בכל גווני, והיינו ע"כ משום דלא נהנה מן האיסור, שפיר יש להתיר גם נטל"פ].

(ד) ועי' בחזו"א דהביא ראיה לדבריו מהא דמבואר בר"ן לק' ס"ח ב' בסוגיא דעכברא בשיכרא לגבי דברים המאוסין מעיקרא דאף בנמחה גופן ונתערב ברוב היתר יש להתיר משום דבטל ברובא ואינו נהנה מהאיסור כלל.

אולם הנה רע"א בדו"ח מכת"י בדף ס"ח ב' הק' על טעם הר"ן דנטל"פ שרי משום דאינו נהנה, דלפי"ז בשרצים דאסרה תורה אף באינו נהנה, נימא דאוסר בתערובות אף בנטל"פ כיון דהוא טעם של איסור שחייב עליו אף בלא הנאה, [וכן הק' בפמ"ג שם], והנה להרשב"א דקולא דנט"פ הוא בדין טע"כ א"ש היטב דעל טעם פגום לא נתחדש הדין דטע"כ, אבל אי נימא כהר"ן דהוא היתר על גוף האיסור, שפיר קשה דיהא אסור בנטל"פ, ולפי"ז א"ש קו' החזו"א דאדרבא מה"ט באמת נקט הר"ן דבעי' ביטול ברוב על גוף האיסור, דאף דטעם שרצים שרי, אבל בנמחה גופו של שרץ, דלא שייך התירא דאינו נהנה, בעי לדין ביטול ברוב.

אולם יש להביא ראיה גדולה לדברי החזו"א, דהנה הר"ן בדף ע"ג ב' הביא דמבואר דנטל"פ שרי אף אם השתא יש יין היתר ואינו פוגם כלל אלא הוא נהנה מן האיסור, ובע"כ דהוי זה הגבלה בשם נו"ט, וזה ראי' גדולה שאי"ז היתר על האיסור.

(ה) והנה לגבי פלוגת הרשב"א והר"ן בהגדיל האיסור למדתו של היתר, הנה אי נימא דכוונת הר"ן כרע"א דחייל היתר על גוף האיסור מחמת דאינו נהנה, הרי כוונת הר"ן דכל שהגדיל האיסור את ההיתר נידון דאית ליה הנאה מגוף האיסור, ויל"ע דאעפ"י דהוא נהנה מהאיסור אבל עכ"פ איכא רוב כנגדו, ואמאי לא שרי מדין ביטול ברוב, ומשום טעמו הא ל"ל הנאה מטעמו, וצ"ל דכל דאית ליה הנאה מגוף הדבר חשיב דאית ליה הנאה נמי מטעמו, וחשיב כדבר אחד, וצ"ע.

(ו) ובמה דכתב הר"ן דהרשב"א מתיר אף בהגדיל האיסור למדתו של היתר, נראה דכוונתו דמהא דכתב הרשב"א דממשו שרי מדין ביטול ברוב, הרי מוכח דפליג על עיקר סברת הר"ן דכל דאין לו הנאה כשהוא מעורב שרי כנבילה שאינה ראויה לגר, אלא ס"ל דבעי' שלא יהנה ממנו בפנ"ע, וטעם פגום שרי משום דאינו נהנה ממנו בפנ"ע, ולכך ודאי דאף בריבוי מדתו יש להתיר כיון דאינו נהנה מהטעם בפנ"ע, ועל ממשו הא איכא ביטול ברוב, אבל להר"ן דנין הכל לפי התערובות אם יש לו הנאה במצב של תערובות, ולכך אסר בריבוי מדתו, דהא נהנה מהטעם בתערובות.

(ז) עי' בחי' הר"ן על ע"ז דכתב דהיכא דאיכא כזית בכא"פ לא שרי אלא באינו ראוי לאכילה כלל כמו בנבילה, ובהמשך דבריו הוסיף הר"ן דליכא למילף דשרי בנבילה אף בכה"ג דאיכא כבא"פ, דהא בהגדיל האיסור למדתו של היתר נמי אסור אע"ג דפגים, וממילא כ"ש בדאיכא כבא"פ דאסור כיון דנהנה מהאיסור, ולכאור' כוונתו דכשאוכל כבא"פ הוי ממשו, ולא רק טעמו, וממילא אסור כיון שנהנה מגופו אף שאינו נהנה מטעמו, ולכאור' מוכח מזה דלעולם חשיב דנהנה מגופו, אף היכא שלא נתרבה עד כדי כך שההנאה הוא יתר על הפגם, דמ"מ כשאוכלו נהנה מגופו אף שאינו נהנה מטעמו, וע"כ הא דמותר בפחות מכבא"פ, היינו משום דכל שאינו נהנה מטעמו לא חשיב ממשות שבו כלל, [משא"כ בכבא"פ חשיב ממשו, כיון שלא בטל ע"י דין טעכ"ע], ומה

דאסור בנתרבה באופן שמשביח יותר ממה שפוגם, היינו דכה"ג חשיב נהנה גם מטעם האיסור, כיון שע"י הטעם נתרבה.

ח) בקה"י ע"ז סי' כ"ה הק' על הר"ן כיון שהטעם הוא חפצא דאיסורא, אלא דליכא איסור באופן דאינו נהנה באכילתו, אמאי אין ההיתר נאסר מדין חנ"נ, והיא הרי טעמה משובח, [וכמובן דאי נימא כרע"א דכוונת הר"ן לאחשבי' לק"מ, דהא ודאי דליכא חנ"נ כ"ז דלא אחשבי', וכן אי נימא כהפמ"ג נמי א"ש, דהא פקע איסורו בתערובות, וכל הקר' רק לצד דאף להר"ן בעי' ביטול ברוב על גוף האיסור].

אולם הנה עי' בשו"ת רע"א ח"ב סי' קנ"ב כתב דליכא חנ"נ בנטל"פ, אף לר"מ דנטל"פ אסור, כיון דהא מבואר בגמ' דר"מ מודה בסרוח מעיקרא דשרי, ממילא לגבי ההיתר נידון כסרוח מעיקרא.

עוד יש לדון בזה דהנה בכו"ח תשו' ל"ג חידוש רע"א בדעת הרשב"א דבאופן דנטל"פ וליכא רוב היתר להתירו, מ"מ ליכא דין חנ"נ, כיון דהרי הטעם עצמו שרי, וכל הנידון מחמת גוף האיסור, וי"ל דהוי כיבש ביבש, דל"א חנ"נ, וי"ל דה"ה לפי הר"ן נמי יתכן דכל דאין בטעם כח לאסור את התערובות הרי"ז נידון כיבש ביבש.

עי' בראשונים דהביאו מהראב"ד דלא שרי נטל"פ רק בפגם שאינו ראוי לאכילה, ועי' בבה"ב להרא"ה דג"כ ס"ל דמותר דוקא בפגם שאינו ראוי לאכילה, וכתב דכל אינו בן יומו נפגם האיסור לגמרי, אלא שמשביח מצד תערובתו, ולכך מותר כיון שהאיסור עצמו אינו ראוי לאכילה, ואח"כ כתב הרא"ה דבטעמו ולא ממשו דהוי דרבנן הקילו בפגם כ"ש, וצ"ל לפי"ז דמה שהוצרך הרא"ה לומר דבאינו בן יומו הבליעה אינה ראוי' לאכילה מצ"ע, אעפ"י דהוי טעמו ולא ממשו, משום דבגיעולי נכרים דמפורש בקרא דבעי הגעלה, או משום דטעכ"ע דאורייתא, או דחידוש הוא, כמבואר בפסחים מ"ד ב', ומ"מ שרי באינו בן יומו, ע"כ משום שהאיסור עצמו נפגם לגמרי.

ס"ז ב'

גמ' - מ"ט דר"מ וכו' ור"ש מ"ט וכו'. עי' ברע"א במערכה אות י"ב דהק' דממנ"פ אם הסברא החיצונה דנטל"פ אסור, מאי פריך מ"ט דר"מ, ואי הסברא החיצונה דנטל"פ שרי, מאי פריך מ"ט דר"ש, ותי' רע"א עפ"י הר"ן דפלוגתייהו בין במעורב ברוב היתר ובין במעורב פלגא ופלגא, ולכך לענין רוב היתר דהסברא החיצונה דליכא דין טע"כ בפגום, פריך מ"ט דר"מ, ובליכא רוב היתר דהסברא החיצונה דנטל"פ אסור, פריך מ"ט דר"ש דמתיר, וע"ז משני דילפי' מנבילה, ולפי"ז נמצא דברוב לא בעי' למילף מנבילה, אלא הוא מסברא.

אולם להרשב"א דלא שרי רק באיכא רובא, הרי ע"כ דקו' הגמ' מ"ט דר"ש הוא על טעם פגום לחוד, וע"ז משני דילפי' לה מקרא דנבילה, וצ"ע על הפמ"ג דביאר דלפי הרשב"א ילפי' לה מסברא.

ועי' בריטב"א דביאר דקו' הגמ' מ"ט דר"ש היינו דאי לאו קרא דנבילה לא מוקמי' לקרא דגיעולי נכרים רק בכלי בן יומו.

תוס' ד"ה מכלל - וא"ת וכו' גבי שמן וכו' ועוד י"ל וכו' שאפילו היה האיסור בעין וכו'. עי' רע"א דתמה על תוס' דהנה מבואר שם במשנה דשמן אסור אולם רבי ובית דינו התירו שמן, ומבואר בגמ' שם דלגבי שמן רב אמר דניאל גזר עליו, ושמואל אמר זליפתן של כלים אסורין אוסרתן, ומבואר בגמ' דלשמואל תלוי אי נטל"פ

שרי או אסור, ולכך ס"ל לתנא דמתני' דשמן אסור, והק' בתוס' שם ל"ז א' ד"ה בשלמא דהא מבואר לק' ל"ט ב' במתני' דדבש מותר, ומבואר בגמ' שם דטעמא משום דלמאי ניהוש, אי לגיעולי נכרים הא נטל"פ שרי, והא תנא דמתני' ס"ל דנטל"פ אסור, ותי' דבשמן יש עוד טעם משום חתנות, ולעולם נטל"פ לחודי' שרי, והוא צירוף של ב' הטעמים, אולם בתוס' ל"ח ב' ד"ה אי תי' דשאני דבש דפוגם גם כשהוא בעין, אבל שמן אינו פוגם כשהוא בעין, ולפי"ז תמה רע"א על קו' תוס' דהא אדרבא מדבש מוכח דנטל"פ שרי, ולב' תי' התוס' ל"ק קו' הכא, ועוד תמה דתוס' בתי' ב' תי' מעצמם דיש חילוק בין פוגם כשהוא בעין לאינו פוגם כשהוא בעין, והא מוכח כן מעיקר הסוגיא דאל"כ מה החילוק בין דבש לשמן.
ולכאור' י"ל

תוס' ד"ה ואידך -

ס"ז ב'

א) גמ' - ור"ש מ"ט וכו' כל הראויה לגר וכו' ור"מ ההוא למעוטי סרוחה מעיקרא ור"ש סרוחה מעיקרא לא צריכא מיעוטא עפרא בעלמא הוא. ומבואר דפליגי ר"מ ור"ש בתרתי, דר"מ דאסר בנטל"פ ס"ל דנבילה שנסרחה אסורה, ור"ש דסבר דנטל"פ שרי ס"ל דנבילה שסרחה מותרת, וברשב"א בתוה"ב ובשו"ע ק"ג ס"ב נפסק דבאיסור מרובה לתוך התר מועט אין אומרים נטל"פ מותר עד שיפגום לגמרי שאינו ראוי למאכל אדם, ומבואר דקיי"ל כר"ש דבנפסל מאכילת אדם שרי, ומשום דתלוי הא בהא כמבואר בגמ', דכיון דקיי"ל דנטל"פ שרי, ע"כ דנבילה שסרחה נמי שרי, אולם בנובי"ק יו"ד סי' כ"ו האריך לבאר דהרמב"ם סובר דלהל' קיי"ל כר"מ בדינא דנבילה שאינה ראויה לגר, והביא לזה ראיה מהא דמבואר בבכורות כ"ג דפליגי בר פדא וריו"ח לגבי דיני טומאה אם יש חילוק בין סרוח מעיקרא, לנבילה שנסרחה, והרמב"ם פ"א מאבות הטומאה הל' י"ג - י"ד פסק כריו"ח דקרא אתי רק לסרוח מעיקרא, וא"כ ה"ה לגבי איסורים נמי קיי"ל כר"מ בהא, [ובתוס' שם עמדו ע"ז, ולא ניח"ל להרמב"ם בתי' שם], ע"ש בכ"ד.

ב) וברמב"ם פ"ד ממאכ"א הי"א פסק דאוכל שהסריח והבאיש ובטל מאכילת אדם פטור, ועי' מל"מ פ"ח ממאכ"א סוף הל' י"ח דנקט עפ"י משמעות לשון הרמב"ם דמ"מ איכא איסור מדרבנן, ועי' חו"ד ק"ג סק"ד דהק' דהא השו"ע פסק כהרשב"א דפגום שרי אף באיסור מרובה, ואמאי ליכא איסור דרבנן, ובחו"ד דחק להעמיד לדברי השו"ע בגוונא דקק"ב, אבל בנפל התירא לגו איסורא אסור מדרבנן, וצ"ע, ובמשבצות סק"א הביא מהמנחת כהן דחילק דכל דברי הרשב"א מיירי באיסור שנתערב, ואעפ"י דההיתר מיעוט שרי, אבל היכא דהאיסור בעין אסור מדרבנן, ובחת"ס הביא משו"ת מעיל צדקה דג"כ נקט דאסור מדרבנן, אולם בחו"ד שם כתב דאין סברא דבנפל טיפה אחת של היתר יהא מותר, ועי' אחיעזר ח"ג סי' ל"ג דהביא מהשאגת אריה דג"כ נקט דאיכא איסור דרבנן.

אולם בפר"ח כתב דודאי אוכל שנפסל מאכילת אדם מותר אף מדרבנן, והא דכתב הרמב"ם לשון פטור, משום דאיכא איסור דבל תשקצו, ובתערובות דליכא מיאוס ליכא בל תשקצו, וכן הכריע בחזו"א או"ח סי' קט"ז סק"ז ויו"ד ס"ז, וע"ש בחזו"א ד"ה ודין דהק' דהא מבואר ברא"ש פ"ב דפסחים סי' א' לגבי חמץ בפסח דאפילו אם הוא נפסל קודם הפסח אסור לאוכלו בפסח מצד אחשביה, וא"כ יש לאסור כל נבילה שאינה ראויה לגר מחמת דאחשביה באכילתו, ותי' החזו"א דשאני חמץ דאי"צ לסיבה הראשונה, כיון סיבת איסורו הוא מחמת מציאותו, ולכך כל דהשתא הוא מחשיבו באכילתו, הרי"ז חמץ, אבל בנבילה דסיבת האיסור מחמת טעון שחיטה ונעשה נבילה, וכל דנפסל מאכילת אדם הרי פקע סיבת האיסור, כיון דאינו טעון שחיטה, ואעפ"י דהשתא הוא מחשיבו באכילתו הרי"ז כבשר שירד מהשמים דשרי, כמבואר בסנהדרין נ"ט ב'.

ג) וברמב"ם פי"ד ממאכ"א הל' י'-י"א כתב דכל האוכלין האסורין אינו חייב עליהן עד שיאכל אותן דרך הנאה חוץ מבשר בחלב וכלאי הכרם וכו' כיצד הרי שהמחה את החלב וגמעו כשהוא חם וכו' או שעירב דברים מרים וכו' לתוך קדרה של נבלה ואכלן כשהן מרין, או שאכל אוכל האסור אחר שהסריח והבאיש ובטל מאוכל אדם הרי זה פטור, ואם עירב דבר מר בתוך קדרה של בשר בחלב או ביין כלאי הכרם ואכלו חייב, עכ"ד, והעירו האחרונים על הרמב"ם אמאי כלל בדיני אכילה שלא כדרך לדין אוכל שהסריח והבאיש, הרי באוכל שלא כדרך אינו היתר על גוף האיסור, ואילו אוכל שסרח הוא היתר על גוף האיסור, ונפק"מ בחזו"א ותיקנו.

ובפליתי סי' פ"ז ס"ק ט"ו והנובי"ק יו"ד סי' כ"ו בארו דבאמת הרמב"ם פוסק כר"מ, וכל הפטור הוא רק מדין שלא כדרך, וממילא בכלאי הכרם ובב"ח דליכא פטור דשלא כדרך אסור גם בסרוח, וגם לגבי דינא דנטל"פ איכא אסור לגבי בב"ח וכלאה"כ, ועי' בהגהות אמרי ברוך לחזו"ד סי' ק"ג אות א' דתמה דהרמב"ם פסק להדי' בפט"ו ממאכ"א הל' ל' דנטל"פ שרי בב"ח וכלאי הכרם.

ובחזו"ד סי' ק"ג חלק על עיקר הדיוק ברמב"ם וביאר דאדרבא מלשון הרמב"ם בסו"ד מבואר דדינא דאוכל שנסרח נאמר גם לגבי בב"ח וכלאה"כ, וכן נקט השאג"א סי' ע"ה, אלא דא"כ צ"ב אמאי כללן הרמב"ם לב' הדינים ביחד, ועי' חי' הגרי"ז נזיר דף נ' דביאר בדברי הרמב"ם דדינא דא"ר לגר אינו חסרון בחפצא של הנבילה, אלא הוא היתר באיסור אכילה, אולם אינו מדין שלא כדרך, אלא דאיכא היתר על האיסור אכילה, והוכיח כן הגרי"ז מהא דבארו הראשונים דילפי' לדינא דנטל"פ מדינא דנבילה שאינה ראוי לגר, כיון דטעמו פגום, ואי נימא דנבילה פגומה הוא הפקעה על השם נבילה, איך אפשר ללמוד מהכא לדינא דנטל"פ דהחפצא של האיסור עומד באיסורו, וע"כ דגם בנבילה לא פקע ממנה שם נבילה, ולפי"ז ביאר דברי הרמב"ם דלכך כלל לדינא דאוכל שהבאיש ביחד עם דינא דשלא כדרך לאשמועי' דאינו אלא היתר על המעשה אכילה.

ובחי' ר"ח הלוי פט"ו ממאכ"א נקט דדעת הרמב"ם דבב"ח וכלאי הכרם דחייב בשלא כדרך חייב נמי על אוכל דהבאיש, ותמה הגר"ח הרי ב' דינים ניהו דכל שא"ר לגר הוא היתר בעצם החפצא ויפטר גם בב"ח וכלאה"כ, וביאר הגר"ח בב' אופנים - א) דבאיסורא"נ ליכא כלל דינא דאינו ראוי לגר, וממילא דהדר איסור אכילה, [כן נראה בכוונת הגר"ח, דהא לגבי הנאה בלא"ה לא שייך כל הנידון דאינו ראוי לגר, כיון דאפרץ אסור]. ב) דאעפ"י דדינא דאינו ראוי לגר הוי היתר בגוף החפצא, מ"מ יסוד דינו הוא דין היתר אכילה, דאינו אסור באכילה, ובשר וחלב וכלאי הכרם דחייב בשלא כדרך אכילתן ממילא לא שייך גביהו כל הדין דאינו ראוי לגר, משא"כ לגבי דינא דנטל"פ כיון דטעם כעיקר הוא איסור מחודש, ולא נאמר אלא לגבי איסורי אכילה ובדרך אכילה, ע"ש בכ"ד, ונפק"מ בין ב'

תי' הגר"ח לגבי שאר איסורים דלביאור קמא זה כלל בכל האיסורים, ולביאור ב' זה כלל רק לגבי איסורים דליכא בהו פטור דשלא כדרך.

דברים המאוסים

ס"ח ב'

א) לדעת רש"י כוונת הגמ' דחידוש הוא היינו משום דבלא"ה בדילי מיני' ול"ל אזהרה ע"ז, וע"כ דקרא אתי לאסור טעמו, והצד דאינו חידוש היינו משום דעכו"ם אוכלין אותו, וכמבואר ברש"י ד"ה אלמה, ומה"ט פריך ליטמא לח ויבש, דלמאי בעי' אזהרה, וע"כ דאתי לטמא ביבש, וכן הא דפריך ולטעמך ש"ז ליטמא יבש וכו' היינו נמי כיון דודאי בדילי מיני' נימא דקא אתי לטמא ביבש, ופריך דאינו מאיס כיון דעולה על שולחן מלכים, ומשני דיש חילוק בין עכברא דדברא לעכברא דמתא, [וצ"ב כיון דאיצטריך קרא לעכברא דדברא דלא מאיס, ליכא ראיא דקרא אתי לאסור טעמו דמתא, וצ"ב], ורבא דפליג לכאור' היינו משום דס"ל דאינו חידוש כיון דעכו"ם אכלי לה, והלאו אתי לגופו, וממילא טעמו שרי דומיא דנבילה.

ב) שיטת תוס' וביתר ביאור ביאר הרשב"א בתוה"ב דחידוש הוא היינו על גופו דאע"ג דפגום מ"מ אשמועי' קרא דאסור, [והנה בפשוטו כוונת הראשונים דשרץ הוי סרוח מעיקרא ואף לר"מ ראוי שיהא מותר, וכ"כ להדי' הר"ן, אולם עי' תוס' ד"ה דהא דכתבו דהוי פגום ונטל"פ שרי, וצ"ב הא הכא לכו"ע שרי כיון דסרוח מעיקרא, וצ"ב], ופליגי ר"ש ורבא האם מה"ט יש לאסור אף בטעמו, או דיש חילוק בין טעמו לגופו, [ויל"ע להפמ"ג והחור"ד דנטל"פ הוי סברא, ולא ילפי' לה מנבילה, מה איכפ"ל דשרץ הוי חידוש, הא מ"מ איכא סברא להתיר טעמו, אבל אי נימא דהוא ילפוטא מנבילה, להתיר טעמו, שפיר י"ל דכיון דאיכא חידוש על גופו, אדרבא ילפי' לדין טעמו מאיסור דגופו, ולא מנבילה], אבל רבא נמי מודה דחידוש הוא, וצ"ב דא"כ מאי פריך לי' ולטעמך ש"ז תטמא יבש, הרי אין הנידון אי הוי חידוש, אלא אי איכא למילף מינה לדין טעם, ובתוס' ד"ה אלא מעתה בארו דכיון דגלי קרא בנבילה דאינה ראויה לגר אינו קרוי נבילה, משו"ה הוי חידוש דמטמא בנבילה, וק' דלתוס' הרי קו' זו קשיא אף לרבא, דהא רבא נמי מודה דשרצים הוי חידוש, כיון דאינו ראוי לגר, [אלא דס"ל דמ"מ טעמו ודאי שרי], וא"כ אף לרבא קשה כיון דחידוש הוא לגבי טומאה, יטמא אף ביבש, וצ"ע, אבל לרש"י א"ש וכנ"ל.

ג) והנה הגמ' פריך ומי מאיס הא עולה על שולחן מלכים, ולתוס' כוונת הגמ' דא"כ אינו חידוש, וממילא יש להתיר טעמו ככל נטל"פ, ומשני דעכברא דדברא עולה על שולחן מלכים, אבל בעכברא דמתא הוי חידוש, כיון דפגום.

ויל"ע לפי"ז לר"ש מה הדין בעכברא דדברא, מי נימא דאעפ"י דבעכברא דדברא ליכא חידוש, מ"מ כיון דבעכברא דמתא נתחדש דאיסור דעכבר חלוק מנבילה, ממילא ה"ה לגבי עכברא דדברא איכא איסור על טעמו, או דילמא כיון דליכא חידוש בעכברא דדברא אין בו איסור על טעם פגום, ועי' להלן ס"ק ה' קצת הוכחה מתוס' כצד קמא.

ד) בשו"ע סי' ק"ד ס"א פסק דעכברא דדברא נותן לשבח שהרי עולה על שולחן מלכים, ועי' בש"ך סק"א דתמה דהא אדרבא מבואר בגמ' דאעפ"י דעולה על שולחן מלכים מ"מ מספק"ל אי טעמו פוגם או משביח, ועי' בביאור הגר"א דג"כ תמה על השו"ע והוסיף לבאר דהא קו' הגמ' ומי מאיס היינו דמה"ט יש להתיר בנטל"פ

כיון דאין בו חידוש, וא"כ מבואר דאעפ"י דעולה על שולחן מלכים, מ"מ טעמו פגום, וממילא בתי' הגמ' הרי ודאי דאף בדברא טעמו פגום, ועי' מרומי שדה מה שכתב בביאור דברי השו"ע.

ה) עי' תוס' ד"ה אמר רבא בסו"ד דכתבו דקיי"ל כרבא דנטל"פ שרי בשרצים, ונפק"מ דשרי באינו ב"י אף בשרצים, ותמוה הרי לרבא יש להתיר אף בבן יומו כיון דטעמו פגום, ובספר בנין שלמה יישב דהנה במהרש"א על תוס' ד"ה איבעיא ביאר דרש"י ותוס' נחלקו האם הא דמבואר בגמ' דעכברא בשיכרא אשבוחי משבח זה לאו דוקא וה"ה בכל המאכלים, או לא, ותוס' הכא ס"ל כרש"י, ולכך כתבו דלא משבכח"ל רק באינו ב"י, אולם צ"ע דהרי תוס' פליגי וכדביאר המהרש"א שם.

אולם לכאור' י"ל דכוונת תוס' או לעכברא דמתא דהשביח שכר ומ"מ שרי באינו ב"י, אבל לר"ש באמת אסור בכה"ג, או דתוס' מיירי בעכברא דדברא, וס"ל לתוס' דאף לרבא אסור בכה"ג משום דנו"ט לשבח, וכמבואר בשו"ע הנ"ל, ורק באינו ב"י יש להתיר, אבל לר"ש אסור אף בכה"ג כיון דטעם פגום בשרצים אסור, וכנ"ל סק"ג.

ו) ובעיקר הא דמבואר בתוס' דלר"ש אסור בשרצים באינו ב"י, צ"ב דא"כ איך יליף ר"מ מגיעולי מדין דנטל"פ אסור, הא י"ל דקרא אשמועי' דניחוש לטעם שרצים המאוסים, וצ"ב.

ז) והנה הרמב"ם פ"ב ממאכ"א הכ"א פסק דבריה שסרחה ונשתנית צורתה ואכלה כולה לוקה, ועי' במ"מ דתמה דהא מבואר ברמב"ם פ"ד הי"א דהאוכל אוכל אסור אחר שהסריח והבאיש ובטל מאוכל אדם פטור ממלקות, ותי' המ"מ דהרמב"ם מיירי דעדיין הוא ראוי לאכילת אדם, אולם עי' בפר"ח ק"ג ס"ק א' דתי' דהרמב"ם מיירי בדברים הפגומין מעיקרא דאעפ"כ אסרתן תורה, דאעפ"י דנפגמו ואין ראויין לאכילת אדם עדיין אסורין, ומבואר דהמ"מ ס"ל דאף בדברים הפגומין כיון דסרחו מחמת דבר אחר שרי, ועי' חו"ד ק"ג סק"ג דנקט כהמ"מ, ותמה על הפר"ח דמ"ש מנטל"פ דשרצים דשרי, ובסרחו אסור, וע"כ דאף בסרחו שרי, ובפשוטו צ"ל דלגבי דין טעם דהוא חידוש מקרא דמשרת נתמעט נטל"פ.

וצ"ע אמאי לא הוכיחו מתוס' הנ"ל כהפר"ח, דהא כתבו דבאינו ב"י שרי לרבא, ומבואר דאף בנפגמו מחמת דבר אחר פליגי רבא ור"ש, ולדברי המ"מ והחו"ד הרי אינו ענין לנידון דשרצים, דהא השרץ עצמו נמי שרי בכה"ג דנפגם מחמת דבר אחר, וצ"ע.

א) עי' ברשב"א בתוה"ב [כ' ב'] דהק' לרבא כיון דשרצים נאסרו אעפ"י דפגומין, מדוע טעמן שרי, ותי' דלא אסרו הכתוב בפגמו אלא בפנ"ע ולא בתערובות, וחזר והק' אמאי מתירין אותו הרי הוא נידון כאילו הוא בפנ"ע, ותי' דאה"נ ודאי בעי' רוב כנגד ממשות האיסור, וטעמו הא פגום, עכתו"ד, וכל דברי הרשב"א צ"ב טובא מה הם ב' הקו', וב' התי', וכן מדוע הק' כן רק לגבי שרצים ולא על עיקר דינא דרבא.

ב) ולכאור' נראה הביאור בדברי הרשב"א, דבקו' א' הק' אמאי לא ילפי' לאסור טעם שרצים הפגום מדין ממש, דכמו דלגבי ממשו איכא איסור אעפ"י דהוא פגום, ה"נ נימא לגבי טעמו, [ומה דנקט הרשב"א ללשון דכבא"פ הוא לרווחא דמילתא].

וע"ז תי' דכיון דאיסור דטעם הוא דין מחודש דילפי' ממשרת, ואף בשרצים הפגומים, הנידון לאסור את טעמו הוא רק מכח דינא דמשרת, אין לך בו אלא חידושו ורק טעם מושבח אסור.

וע"ז חזר הרשב"א להק' דסו"ס ע"י הטעם הפגום נידון את הממשות כניכר בתערובות, ואסור מצד הממשות, [אולם על כל נטל"פ ליכא קו' דנימא טעימתו זוהי הכרתו, דע"כ צ"ל דטעם פגום אינו גורם דיחשב כניכר, אולם בשרצים דהתורה אסרתן אעפ"י דלטעמן פגום, ממילא ה"ה דנימא דיחשב כניכר בתערובות ע"י טעמו הפגום], ומדויק היטב לשון הרשב"א דבקו' קמא הק' דהא טועם את האיסור, ובקו' ב' כתב בזה ב' דוגמאות דהוי כאילו הוא בפנ"ע, וכאילו נפל איסור מרובה להיתר מועט, ומשום דקו' קמא הוא מצד הטעם, וקו' ב' הוא רק מצד הממשות, והיינו דטעימתו הכרתו ונידון כאילו הוא בעין.

וע"ז תי' הרשב"א דלעולם בטל הממשות ברוב, ודין טעם הוא איסור מחודש, והנידון רק מצד הטעם, וממילא הדרינן לתי' קמא דבדינא דטע"כ ודאי בעי' טעם משובח, ולא טעם פגום, ומדויק היטב הא דבתי' קמא לא הזכיר להא דבטל ברוב, ורק בתי' בתרא הוסיף דהא בטל ברוב, דכוונתו דליכא נידון מצד הממש כיון דבטל ברוב.

השביח ולבסוף פגם

ס"ח א'

א) גמ' - אר"ז וכו' הואיל וראויה וכו'. לכאו' לפי"ז הוא פלוגתא חדשה אם השבחתו בעיסה אחרת גורם להחשיבו כטעם גמור או דאכתי הוא נידון כטעם פגום, ואינו ענין לפלוגתייהו בהשביח ולבסוף פגם, ועי' ברשב"א ובריטב"א, דבארו דפליגי אי דמי לחומץ שנפל ליינ דנידון כמושבח כיון דחשיב כחומץ, או כיון דהעיסה בפנ"ע פגומה נידון כנטל"פ.

ועי' בריטב"א דהק' למ"ש מל"ב דלעיל ס"ז א' דהשתא מהא הא פגמה, ותי' או דבאמת בהא גופא פליגי ר"מ ור"ש, או דשאני הכא דכיון דחזי לחמע אינו נידון כפגם, משא"כ התם דלא חזי למידי.

ב) עי' ביד אברהם סי' ק"ג ס"ב דכתב דמהכא מוכח כדברי הר"ן דבהגדיל האיסור למידת ההיתר ליכא התיירא דנטל"פ, אולם לכאו' יש לחלק דכל מה דהרשב"א חולק על הר"ן הוא משום דבהשביח גודל המידה אמרי' דממשו בטל, וטעמו הא פגום, אבל בראוי לחמע דהוא כח טעם של החימוץ, שפיר יתכן דהרשב"א מודה דדינן ל"י כטעם משובח. [ועי' להלן בדברי הרמב"ם בראיית הפר"ח].

ובאמת דאדרבא לשיטת הר"ן צ"ב סברת ר"ז מה איכפ"ל דראוי לחמע בו עיסה אחרת, הא סו"ס אין לו הנאה מאכילת העיסה, והרי דעתו על אכילת העיסה, ולא על חימוץ עיסות אחרות, אולם אי נימא דאינו תלוי בהנאתו, יש להבין סברת ר"ז, דדינן את חשיבות הטעם בעצם, וכיון דראוי לחמע בו עיסה אחרת, נידון כטעם החשוב בעצמותו.

א) גמ' - ומי פליגי כשהשביח וכו' נפל של תרומה תחילה וכו'. הנה בעיקר קו' הגמ' מנפל של תרומה תחילה, יש לדון דתלוי בב' לישני דגמ' לעיל ס"ז א', דהא שאור של תרומה השביח את העיסה, וע"י הוספת שאור חולין נפגמה העיסה ע"י צירוף שניהם, וא"כ לל"ק הרי פשיטא דשאור התרומה נידון כנותן טעם לשבת, ולל"ב יש לדון האם דנין לפי המצב של עכשיו דתרווייהו פוגמים, או דילמא שאני הכא דהשאור של התרומה השביחו, וא"כ יתכן דעולא ס"ל כל"ק וממילא נידון כהשביח מתחילה ועד סוף, וליכא פגם כלל, וכל ראיית הגמ' הוא

לפי סברת ל"ב, דשפיר מוכח דבפוגם מעיקרא מחלוקת, והנה רהי הגמ' מוכיח לעיל ס"ז ב' מהא דאמר ריבה לפגם מותר דס"ל כל"ב וא"כ הרי לשיטתו שפיר מוכיח הגמ'.

ב) אלא דיש לדון לחלק דשאני סוגיא דלעיל דהפוגם והמתקן הם ב' מינים, כגון חומץ ומלח, אבל הכא דתרויהו הוו נין שאור, דיתכן דנידון כשאור אחד דמעורב מאיסור והיתר, ונידון השתא דכולו פוגם, אולם הריטב"א הרי מדה לדינא דר"ז לסוגיא דהתם, וצ"ע בכ"ז.

א) תוס' ד"ה אמר עולא - בקראי דלעיל בנבילה וכו'. עי' בהגהות הב"ח דהוסיף דלא ידע אף לקרא דגיעולי מדין, אולם לפי"ז ק"ק לשון תוס' דלא מסתבר לחלק, הרי ע"כ עולא ל"ל לילפוטא דגיעולי מדין, דהא כלי שאינו ב"י הוי פגום מעיקרו, שהרי מיד שנתערב טעם הבלוע בכלי בתערובות, הוא טעם הפוגם, אולם עי' בר"ן דבאמת הק' מגיעולי מדין.

ועי' ברע"ב דכתב דכלי שאינו ב"י הוי השביח ולבסוף פגם, [עי' לקמן בדין פגם ולבסוף השביח ס"ק ? דיתכן כן בדעת הגר"א], ועי' בתוס' יו"ט דתמה עליו דהא הוי פוגם מעיקרו, ועי' רש"ש ס"ז א' דכתב דכוונת הרע"ב למבואר בתוס' סוף ע"ז דהכלי אסור מדרבנן משום דבתחילה היה מושבח.

ב) ויש לדון עוד מכמה טעמים דאף בכלי נידון כהשביח ולבסוף פגם - א) הנה מבואר בתוס' ד"ה מכלל דהיכא דאם היה האיסור בעין לא היה פוגם, חשיב כנטל"פ קייל טפי מנטל"פ דעלמא, ויתכן דאסור, וי"ל דה"ה בכלי דיש בו בליעה, כיון דאילו היה הבלוע בעין הרי לא היה פגום, ורק משום דהוא מעורב בכלי חשיב כפגום, ולכך אעפ"י דסרוח מעיקרא שרי, בכלי אסור. ב) יש לדון האם איסור הבלוע בדופני הקדירה נידון כממשות, או דאינו נידון רק כטעם, [ונפק"מ אי בעי' רוב להתיירו למ"ד טע"כ לאו דאורי', דאי חשיב כממשות לעולם בעי' רוב להתיירו, אלא דכשמתערב בתערובות של רוב היתר איכא נידון מדין טעם, ועי' בבדק הבית [י"א א'] בשם רבינו משה דלכאור' כוונת דבריו בכלי הבלוע ב"י גדר האיסור הוא כאילו הכלי הוא עם תערובת איסור], ולפי"ז הרי יתכן דליכא סתירה מהגעלת כלי מדין לדינא דפגם מעיקרו, דשאני התם דבזמן דהיה בלוע כבר היה אסור מדין טעם, ונמצא דחייל עליו איסורו קודם שנפלט לאוכל, אבל היכא דאיסורו הקודם היה מדין איסור בעין, והשתא אנו באין לדון דיהא אסור מדין איסור של טעם, שפיר הוי פוגם מעיקרא.

ג) עי' מהרש"א דביאר דההכרח של תוס' הוא דאי נימא דילפי' לה מנבילה הרי ר"מ לא שרי אלא סרוחה מעיקרא, אבל אסר נבילה שסרחה, וא"כ כל פוגם מעיקרא בתערובת הוי כנבילה בעין שסרחה.

אולם הנה בתוס' מבואר דאין סברא לחלק, והיינו דליכא ראייה מוכרחת, ונראה משום דיש לדון עפ"י יסוד הגר"ח דגדר הדין דטע"כ הוא איסור מחודש של אכילת טעם, וא"כ הרי י"ל דכלפי דין טעם הרי"ז נידון כפגום מעיקרא, וכל פלוגתייהו הוא רק בהשביח ולבסוף פגם דתלוי בפלוגתייהו בדין נבילה שנפגמה, ובהא גופא פליגי עולא וריו"ח האם האם טעם פגום נידון כסרוח מעיקרא או לא.

וחזינן כן להדי' בפירוש הראב"ד על ע"ז דכתב דלעולא פגום מעיקרא שרי לכו"ע כדין נבילה סרוחה מעיקרא, והביאור כנ"ל דכלפי החידוש של איסור טעם, הוי נידון פגום מתחילתו, [ולענין הא דיליף ר"מ מגיעולי נכרים, יתכן או דבאמת בזה מודה הראב"ד לתוס' או כהביאור דלעיל אות ב'], אולם כ"ז לעולא, אבל לריו"ח דפליגי בפגום מעיקרא, הרי ע"כ לא דמי לסרוחה מעיקרא, ופלוגתייהו בדין השביח ולבסוף פגם הוא כמו דיתבאר להלן בתוס'.

ד) עי' מהרש"א דכתב בסו"ד ומיהו ודאי דפליגי נמי בהשביח ולבסוף פגם וכמבואר בתוס' להלן בקו' דכיון דר"ש שרי בנבילה שסרחה ממילא ה"ה דשרי בהשביח ולבסוף פגם, עכתו"ד, ובפשוטו כוונת המהרש"א לומר דמצד עיקר המימרא דפליגי בהשביח ולבסוף פגם, הרי יתכן לומר דאדרבא תלוי בפלוגתייהו בהא גופא אי מדמין נבילה שסרחה לסרוחה מעיקרא, אלא דתוס' הכריחו להלן דכיון דפליגי בפגום מעיקרא ע"כ צ"ל כדבריהם להלן דיש חילוק בין נידון דבעין לנידון דטעם, ע"ש.

אולם עי' חזו"א יו"ד סי' ט"ו סק"ז דהבין בכוונת המהרש"א דכך הוא מסקנתם דהשביח ולבסוף פגם תלוי בנידון דנבילה שסרחה, ותמה החזו"א דודאי ב' דרגות הם, וכמבואר בדבריהם להלן, אולם לכא' כוונת המהרש"א דמהא דפליגי בדין השביח ולבסוף פגם ליכא ראייה, ואין סיבה לחלק, ואה"נ יש הכרח עדיין לחלק מהא דפליגי בפגום מעיקרא, וצ"ע.

שם - אלא בסברא פליגי וכו'. ולכא' הכוונה בזה דלכו"ע דינא דכלי מדין מיירי בכלי ב"י, ולכו"ע נתחדש בדרשא דנבילה שאינה ראוי' לגר דשרי גם בנבילה שסרחה, וכל הנידון הוא איך דנין להשביח ולבסוף פגם, אבל אי נימא דלכו"ע אסור בנבילה שלבסוף הסריחה, הרי קשה איך שרי פוגם מעיקרו, הרי לא גרע מנבילה שסרחה, וע"כ דלכו"ע שרי.

ועי' חזו"א יו"ד סי' ט"ו סק"ז דביאר דפלוגתייהו האם מדמין טעם שנפגם לנבילה שסרחה, או דשאני טעם דאינו נפגם לגמרי, משא"כ נבילה דנפגמת לגמרי, ע"ש.

א) תוס' ד"ה אבל השביח - וא"ת והא לעיל וכו' אלמא פליגי בהשביח ולבסוף פגם. וצ"ב אמאי הק' כן רק לפי ריו"ח דכו"ע מודו בהשביח ולבסוף פגם, הרי לעולא נמי יש להק', דהא בתוס' בארו לעיל ד"ה אמר עולא דלכו"ע קרא דנבילה שאינה ראוי' לגר מיירי אף בהשביח ולבסוף פגם, וא"כ תקשי לר"מ אמאי אסר בהשביח מעיקרו, הא שרי נבילה בעין דלבסוף סרחה, וכדמוכח מתוס' לעיל ד"ה אמר, וצ"ע.

ואולי י"ל דעיקר כוונתם לעיל להוכיח דלעולא פלוגתייהו בדין טעם פגום בתערובות אינו תלוי בפלוגתייהו בדין נבילה שסרחה, וממילא שפיר י"ל דאעפ"י דפליגי בדין נבילה שנפגמה, מ"מ אינו ענין לפלוגתייהו בדין טעם פגום בתערובות של היתר, אלא הוא נידון בפנ"ע, וצ"ע בזה.

ב) והנה הפמ"ג ק"ג שפ"ד סק"ו כתב דדינא דהשביח ולבסוף פגם, הוא חומרא דרבנן, ויל"ע דא"כ מה הק' תוס' מהא דנבילה שהסריחה, הרי התם הוא נידון בדאו', והיה אפ"ל דכוונת תוס' להק' דנבילה שסרחה שרי אף מדרבנן, ומדוע בהשביח ולבסוף פגם איכא איסור דרבנן, ולפי"ז י"ל דלעולא פלוגתייהו רק בדרבנן, ולריו"ח פלוגתייהו בדאו', ומספק"ל אי פליגי נמי בדרבנן בהשביח ולבסוף פגם, אולם עי' בפמ"ג ק"ג משב"ז סק"א דהביחא מחלוקת בין המנח"כ לפר"ח אי איכא איסור מדרבנן בנבילה שסרחה, ולהנ"ל הרי מוכח מתוס' דשרי.

שם - וי"ל דלא דמי וכו'. עי' מהרש"א דביאר דכוונתם לחלק בין פגם באיסור בעין, לפגם בתערובות דאינו בעין, ה[וכן] משמע קצת בראב"ד, ע"ש [וצ"ב דהא סו"ס דין נטל"פ ילפי' מנבילה, ומ"ש דבהא פקע איסורו, ובהא לא פקע איסורו, ובחזו"א יו"ד סי' ט"ו סק"ז ביאר דכוונתם לחלק באיכות הטעם, דשאני נבילה דחייל

פגם המתירו כשהוא בעין, ולכך אין סיבה להחמיר בסרוח מעיקרא, אבל בנטל"פ שהוא פגם כל דהו, כל דחייל איסורו לא פקע, ועדיין צ"ב דהא ודאי דבריה שאסרה את התערובת ואח"כ נמחית, דהשתא היא הטילה ברוב, ה"נ מה איכפ"ל דבתחילה היה מושבח, מ"מ השתא דהוא פגום צריך ליבטל.

ונראה להוסיף בזה ביאור, דהנה הר"ן ביאר דהא דטעם פגום נידון כאינו ראוי לגר, משום דאינו נהנה מהאיסור וטפי היה נהנה בלא האיסור, ונראה דהביאור בזה דבאמת יש כאן ב' חלקים האיסור וההיתר, וכשאוכל השתא את ההיתר הוא נמצא דחלק האיסור מפריע לו באכילת ההיתר, אולם היכא דהשביח ולבסוף פגם, כיון דבתחילה הוא מושבח אנו דנין את כל התערובת כדבר אחד, דטעמו גרוע, דכיון דהוא ראוי לאכילת אדם הרי"ז אסור, ולכך אעפ"י דהשתא הוא פגום, מ"מ כיון דחייל עליו דין דנידון כדבר אחד, לא מהני הא דטעמו פגום להתירו.

תוס' ד"ה או - וי"ל וכו'. וצ"ב דסו"ס הרי ליכא תנא דחילק כן, דלר"מ לעולם אסור, ולר"ש לעולם שרי, ועי' בחזו"א שם דביאר דמספק"ל משום דקי"ל דפלייג בתרתי, ור"מ אסור בהשביח ולבסוף פגם, אף להצד דפגום מעיקרא שרי, ואכתי צ"ב דנפשוט דלא יתכן דבתרתי פליגי, וצ"ע.

עי' ברא"ה בבדק הבית [י"ט ב] דביאר דדינא דהשביח הוא מדינא דחנ"נ, ועוד ביאר דבאמת האיסור מושבח, אלא דהתערובת פוגמתו.

ועי' בחי' הר"ן דכתב דהוא כעין חנ"נ, ולכאו' כוונתו כדברי הרא"ה, אולם לפי"ז נמצא דהוא איסור דרבנן, דהא דעת הר"ן ק"ח א' דחנ"נ בשאר איסורים הוא דין דרבנן, ועוד יל"ע דהא שמואל ס"ל בחולין ק"ח א' דאפשר לסוחטו מותר, ואיהו גופא ס"ל לעיל ס"ז א' דהשביח ולבסוף פגם אסור, ונהרא"ה באמת ביאר דשמואל ס"ל דאפשר לסוחטו שרי רק בב"ח, אבל בשאר איסורין אסור, אולם הרי הר"ן האריך שם לחלוק דודאי בב"ח חמיר טפיל, וביותר קשה דהא הר"ן מוכיח בסוגיא דחנ"נ דבשאר ליכא דין חנ"נ וכמבואר במשנה בתרומות פ"ה מ"ו דאין מחומץ מחמיץ אלא לפי חשבון, וא"כ מאי פריך הגמ' משאור, וצ"ע.

ונראה בכוונת הר"ן עפ"י"מ דנתבאר לעיל בביאור דברי התוס', דגדר האיסור בהשביח ולבסוף פגם דכיון דנידון כדבר אחד, הרי אינו פגום, וי"ל דזהו הדמיון לחנ"נ, דכמו דהתם צריך לשער אף כנגד ההיתר משום דכל התערובות הוא חפצא דאיסורא, ה"נ אעפ"י דאין דנין את ההיתר כאיסור, מ"מ נידון כדבר אחד ואין כאן חלק איסור שפוגם את ההיתר, אלא מאכל אחד גרוע.

ובאמת דיל"ע להשי' דאמרי' חנ"נ בשאר איסורים אמאי השביח ולבסוף פגם מותר, הא הוי כאיסור בעין, דבעי' פגם גמור.

פגם ולבסוף השביח

א) עי' ברמב"ם פט"ו הכ"ח דפגם ולבסוף השביח אסור, ונפסק בשו"ע סי' ק"ג סעיף ב', ועי' בכס"מ שם דהרמב"ם למ"ד כן בק"ו, דמה השביח ולבסוף פגם, אסור אעפ"י דאותו שבח ע"מ לפגום, כ"ש דפגם בתחילה ע"מ להשביח דאסור, ועי' פר"ח סק"ה דהק' דלא דמי דבשלמא בהשביח ולבסוף פגם אסור משום דבמה

דהשביח מתחילה נאסר הכל, ולכך אינו ראוי להתירו אלא אם כן נפגם לגמדי, אבל בפגם ולבסוף השביח כיון שנפגם מעיקרא ונעשה כולו היתר שוב אין חוזר ונעזר לאסור.

עוד תמה הגר"א בסי' צ"ח סק"ד דהא מבואר להדי' בירושלמי דר"ל דפגום ולבסוף השביח מותר לכו"ע, ולא אסר ר"מ רק בהשביח ולבסוף פגם, וכתב הגר"א "וטעה מאוד בזה".

ובלח"מ כתב דמקורו של הרמב"ם הוא מדינא דר"ז דראוי לחמע, וצ"ע דשאני התם דמיד דהחימוץ קלקל את טעם העיסה, הוא נעשה שבת לעיסה אחרת, אבל הכא הרי בשעת הפגם ליכא שום שבת, וצ"ע, ועמד בזה הפר"ח שם.

(ב) ולתרץ קו' הגר"א י"ל קצת ע"ד הפלפול, דהנה נתבאר לעיל דיסוד הדין דהשביח ולבסוף פגם ענינו דדנין את האוכל כמאכל אחד, ולכך אעפ"י דאח"כ נפגם אי"ז כחלק אחר שפוגם את המאכל, וכל דלא נפסל מאכילת גר עדיין קאי באיסורו, ולכך ס"ל לכס"מ דילפי' לה בק"ו, דאם היכא דהושבח בתחילה ודנו אותו כמאכל אחד, אעפ"י דהשתא הוא פוגמו אנו עדיין דנין אותו כדבר אחד, ק"ו דמאכל דעתיד להיות משובח וזהו תכליתו, וכל הפגם הוא דבר זמני, דודאי נדון אותו כמאכל אחד.

ולפי"ז מיושב היטב, דהא ר"ל דהירושלמי ס"ל כעולא, ולדידי' נתבאר לעיל בדעת הראב"ד דיסוד האיסור בהשביח ולבסוף פגם יסודו דכיון דחייל איסור על הטעם תו לא פקע, ורק לדעת ריו"ח גדר האיסור הוא דדנין כמאכל אחד ואינו נחשב כפגום, ונמצא דכל סברת הכס"מ הוא רק לריו"ח, אבל לעולא ולר"ל לא שייך כל כל סברת הק"ו, דודאי אי גדר האיסור משום דאיסור דחל תו לא פקע, הרי ודאי דאינו ענין לפגום ולבסוף השביח, אלא אדרבא נידון כנבילה דהושבחה דמבואר בחו"ד דשרי, ודוק היטב.

(ג) עי' בפר"ח דכתב דמלשון הכס"מ מבואר דנאסר אף בזמן שהוא פגום קודם ההשבחה, דהא כתב דאסור משום דסופו להשביח, אולם עי' ש"ך סי' ק"ג סק"ז ופסקו החו"ד שם בחידושים דנאסר רק לאחר דהשביח, ועי' ט"ז סק"ה דמבואר כדברי הש"ך, וכתב הפר"ח דהוא דלא כדברי הכס"מ.

אולם הנה הרשב"א במשה"ב [י"ט א'] כתב להוכיח מדינא דפגם ולבסוף השביח דלא בעי' טעם פגום לגר, דהא בנפגם לגמרי אינו חוזר ונאסר, [ומבואר מהרשב"א כדינו של החו"ד בסי' ק"ג סק"א דבנפגם ואינו ראוי לגר וחזר והושבח אינו חוזר ונאסר, אולם עי' בלשון הרא"ה דכתב דהאיסור לעולם נפגם רק דאינו נרגש כיון דההיתר גורם דאין נרגש הפגם, אולם משמע דבחזר והושבח בעצמותו, הדר לאיסור קמא], ומוכח כשיטת הש"ך דאסור רק כשמשביח, דהא הק' על הרא"ה דאי מיירי בנפגם לגמרי איך יתכן דהדר לאיסורו, אבל לדעתו ניחא דכיון דאינו אלא פגם מועט אינו חוזר לאיסורו.

(ד) עי' ברמב"ם בפה"מ בע"ז דכתב דאיכא ד' אופנים, פגם מחילה ועד סוף, השביח מתחילה ועד סוף, השביח ולבסוף פגם, פגם ולבסוף השביח, וביאר הרמב"ם דפגם מעיקרו המבואר בתלמוד היינו פגם ולבסוף השביח, וסיים הרמב"ם דב' האופנים האחרונים לא נתבארו בתלמוד, ועוד ביאר הרמב"ם דהא דמבואר במשנה בע"ז דחומץ לתוך גריסין חשיב כפגום, היינו בגריסין ורתחין, דאילו היו צוננין ואח"כ מרתיחן, הוי השביח ולבסוף פגם, עכתו"ד, ולפי"ז נמצא דלעולא בפגם ולבסוף השביח לכו"ע שרי, וריו"ח פליגי אף בפגם ולבסוף השביח, ולמסקנא כו"ע מודו דהשביח ולבסוף פגם אסור.

ועי' בפר"ח דהביא לדברי הירושלמי דמבואר דר"ל ס"ל דפלוגתייהו רק בהשביח ולבסוף פגם, אבל פגם ולבסוף השביח לכו"ע שרי, וזהו כדברי הרמב"ם בדעת עולא, ולריו"ח פליגי בין בהשביח ולבסוף פגם, ובין

בפגם ולבסוף השביח, ותמה הפר"ח לדעת הרמב"ם בדעת עולא, דהא הגמ' פריך לעולא מבריייתא דפליגי ר"מ ור"ש בחומץ לתוך גריסין, והתם הא הוי פגום מתחילתו ועד סופו, ומ"מ קרי לה הגמ' פגום מעיקרו, ואעפ"י דיתכן דקו' הגמ' בכ"ש, מ"מ עדיין קשה לישנא דגמ', וכתב דצ"ל דבכלל הלשון דפגום מעיקרא נכלל ב' האופנים.

ועוד תמה הפר"ח דהגמ' פריך לעולא מדינא דנפל שאור של חולין ואח"כ נפל שאור של תרומה, דפליגי ר"מ ור"ש בפגום מעיקרא, ומשני משום דראוי לחמץ, והק' הפר"ח הא אף דראוי לחמץ הרי"ז כפגם ולבסוף השביח, ולהרמב"ם הרי לעולא ליכא פלוגתא בכה"ג, ועדיין קשה לעולא, ועי' בפר"ח במה שתי' וצ"ב כוונתו, אולם יתכן לומר כמו דנתבאר לעיל מהרשב"א והריטב"א דאיכא פלוגתא מסויימת אי כה"ג נידון כמושבח מעיקרא או לא.

(ועי' בביאור הגר"א סי' צ"ח סק"ד דרמז להק' עוד דהא בקו' הגמ' ודאי הוי פגום מתחילתו ועד סופו, וא"כ הרי אף לריו"ח קשה, דכה"ג לכו"ע שרי, ואיך מייתי הגמ' מיני' ראייה לריו"ח.

וי"ל דלעולא דס"ל דכו"ע מודו בפגום ולבסוף השביח משום דדמי לסרוח מעיקרא, [וכדנתבאר לעיל מהראב"ד] הרי ודאי דשאור שנתן טעם בעיסה מחומצת, נידון כפגום מעיקרא, ואעפ"י דבידו לתקנו, מ"מ כיון דהשתא הוא פגום ליכא איסור כלל, אבל לריו"ח דס"ל דפליגי בפגם ולבסוף השביח, הרי י"ל דיסוד המחלוקת הוא האם פגם דאפשר לתקנו נידון כפגום או לא, ולכך לריו"ח ליכא קושיא כלל מהבריייתא, דהנידון בפגום ולבסוף השביח דמי לנידון של פגום שאפשר להשביחו, אם חשיב כפגום או לא, ורק בתי' של הגמ' נתחדש דראוי לחמץ אף לעולא נידון דהשתא הוא מושבח, ומיושב קו' הגר"א דלריו"ח ליכא קו כלל, כיון דנידון כפגום ולבסוף השביח, ורק לעולא פריך הגמ' דהא ס"ל דלכו"ע פגום ולבסוף השביח שרי.

והנה הרמב"ם פט"ז ה"ט כתב דעיסה מחומצת שנפל לתוכה שאור של תרומה, וכן קדירה מתובלת שנפל לתוכה תבלין תרומה, אם יש בהם כדי לחמץ ולתבל הכל אסור, והראב"ד בהשגות [מהדורת פרנקל] תמה עליו דשאני שאור דראוי לחמץ בו עיסות אחרות, ולכך אינו פוגם משא"כ בתבלין, ולהנ"ל מיושב קו' הראב"ד דאף בקדירה מתובלת י"ל דכיון דיכול להוסיף עוד אוכל לקדירה הרי נמצא דבידו להשביח, ושפיר נידון כפגום ולבסוף השביח דאסור.

ועי' חזו"א סי' כ"ט סק"א דהעיר מדוע הרמב"ם פסק להא דראוי לחמץ הא כיון דקיי"ל כעולא אי"צ לזה, ואין לנו ראייה דנידון כמשובח, ולהנ"ל א"ש היטב דכיון דגם לריו"ח ע"כ דנידון כפגום ולבסוף השביח, דאל"כ לכו"ע שרי, הרי ע"כ אף לריו"ח בעי' לסברא דראוי לחמץ, דכיון דבידו לתקנו כפגום ולבסוף השביח. אלא דצ"ע דהא הנידון בפגום דבידו לתקנו, לכאו' תלוי בב' הדיעות בדף ס"ז א' לענין קדירה חסירה מלח, דאעפ"י דיכול להוסיף מלח איכא פלוגתא אי נידון כפגום או לא.

ואולי י"ל דהרי הרמב"ם השמיט להאי סוגיא, וי"ל דס"ל דכל הנידון בדף ס"ז א' הוא רק לעולא ולא לריו"ח, והיינו דלעולא דפליגי בפגם ולבסוף השביח, הרי ע"כ דס"ל דאיכא פלוגתא בדינא דאינו ראוי לגר, מה הדין בנבילה שסרחה, ותלוי הא בהא, אבל לריו"ח הרי אדרבא לכו"ע נבילה שא"ר לגר שרי, אלא דפליגי האם פגום דעומד להיות משובח נידון כפגום או לא, וממילא הרמב"ם ס"ל כר"מ דהבילה שסרחה שרי, אולם מ"מ יתכן דפגם דסופו להשביח נידון כמשובח, וממילא כל הב' לישני דר"ל הוא רק בדעת ר"ש דאזיל בתר השתא, דבזה

יש לדון איך הגדר בחסרון מלח, אבל לר"מ דכל שבידו לתקנו אינו נידון כפגום, הרי לא שייך כל הנידון, ולכך השמיטו הרמב"ם, דהא נידון דיתירה מלח, הוא נידון דקדירה מתובלת, דבידו להביא עוד אוכל לקדירה, ומה"ט השמיט הרמב"ם לחומץ שנפל לגריסין, דכיון דעתיד לצננן ולהשביח, הרי לדעת ר"מ אינו נידון כפגום, אבל לר"ש אף דסבר דנידון כפגום, מ"מ בהשביח ולבסוף פגם אסור משום דכבר נאסר, ולכך בנתן חומץ לגריסין צוננין אסור משום דכבר נאסר, ויתכן דזהו כוונת הגמ' דנעשה כהשביח ולבסוף פגם, והיינו דכה"ג מודה ר"ש דאסור, אבל לר"מ גם בנתנן ברותחין אסור, וצ"ע בכ"ז.

בביאור הגר"א שם ובפר"ח סי' ק"ג סק"ט דהאריכו לבאר דמקורו של הרמב"ם מהירושלמי דדינא דפגם מעקירו היינו פגם ולבסוף השביח, והביאו לדברי הרמב"ם בפה"מ בע"ז, וכתב הגר"א דס"ל להרמב"ם דפוגם מתחילה ועד סוף לכו"ע מותר, ואף לר"מ, וצ"ע דהא הגעלת כלי שאב"י הוי פגם מתחילה ועד סוף, וכמבואר בר"ן ובהגהות הב"ח על תוס', אולם עי' לעיל דנתבאר דיתכן דהאיסור הבלוע נידון כאיסור טעם, הרי"ז נידון כנבילה שסרחה, וצ"ע.

וע"ש בביאור הגר"א ובפר"ח במה דתמהו מסוגיין על הרמב"ם.